

**АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

Департамент охорони державного кордону

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Перший заступник Голови Державної
прикордонної служби України
генерал-майор**

Володимир НІКІФОРЕНКО

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ДІЙ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ПІДРОЗДІЛІВ
ДЕРЖПРИКОРДОНСЛУЖБИ ПІД ЧАС ПОШУКУ ТА
ЗНЕШКОДЖЕННЯ ДИВЕРСІЙНО-РОЗВІДУВАЛЬНИХ
ГРУП ПРОТИВНИКА НА ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ
ТА У КОНТРОЛЬОВАНИХ ПРИКОРДОННИХ
РАЙОНАХ**

Київ

2023

Авторський колектив

Сергій ДУПЛЯК, полковник, начальник управління бойової та спеціальної підготовки Департаменту охорони Державного кордону.

Анатолій ДОРОШЕЦЬ, полковник, начальник відділу спеціальної підготовки управління бойової та спеціальної підготовки Департаменту охорони Державного кордону.

За редакцією

Володимира НІКІФОРЕНКО, генерал-майора, першого заступника Голови Державної прикордонної служби України, кандидат наук з державного управління, заслужений юрист України.

Для особового складу Держприкордонслужби України

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 ОСНОВИ ВІЙСЬКОВОЇ БОРОТЬБИ З ДИВЕРСІЙНО-РОЗВІДУВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРОТИВНИКА НА ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ ТА У КОНТРОЛЬОВАНИХ ПРИКОРДОННИХ РАЙОНАХ.....	4
РОЗДІЛ 2 ТАКТИКА ДІЙ ДРГ	8
РОЗДІЛ 3 ОСНОВНІ ТАКТИЧНІ СПОСОБИ ДІЙ З ВИЯВЛЕННЯ ТА БОРОТЬБИ З ДРГ ПРОТИВНИКА	11
3.1 Спостереження	11
3.2 Організація служби спостережного поста.....	13
3.3 Дії особового складу час обстрілів.....	15
3.4 Дії в розвідувальному дозорі	16
3.5 Тактика антизасадних дій	20
3.6 Дії з ліквідації ДРГ	23
3.7 Тактика взаємодії з артилерійськими підрозділами	29
3.8 Типова робота командира відділення (групи) після отримання бойового завдання.....	38

РОЗДІЛ 1

ОСНОВИ ВІЙСЬКОВОЇ БОРОТЬБИ З РОЗВІДУВАЛЬНОЮ І ДИВЕРСІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРОТИВНИКА НА ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ ТА У КОНТРОЛЬОВАНИХ ПРИКОРДОННИХ РАЙОНАХ

В сучасних умовах актуально постає питання виконання завдань підрозділами Державної прикордонної служби України (далі – Держприкордонслужба) щодо протидії диверсійно-розвідувальним групам (далі – ДРГ) російських та проросійських формувань на державному кордоні та у контрольованих прикордонних районах.

Для підрозділів Держприкордонслужби першочерговими завданнями є виявлення ДРГ (ознак перебування, перетину державного кордону ДРГ), ідентифікація ДРГ, їх знешкодження у взаємодії з іншими складовими Сил безпеки та оборони держави або зрив виконання ними завдань, забезпечення власної безпеки особового складу в місцях постійної дислокації та під час несення служби в прикордонних нарядах.

Сили протидіючої сторони широко застосовують диверсійно-розвідувальну (партизанську) наступальну тактику. Її характерна особливість - висока маневреність. Успішному застосуванню цієї тактики сприяє розвинена мережа польових і лісових доріг з низькою прохідністю для звичайної авто- і бронетехніки, а також знання особливостей місцевості в зоні конкретного призначення та сприяння місцевих жителів.

Боротьба з ДРГ противника полягає в їхньому своєчасному виявленні, локалізації та знешкодженні або знищенні. Вона організовується і здійснюється за участю територіальних військ в ході оперативно-розшукових заходів, що проводяться органами, наділеними чинним законодавством правом оперативно-розшукової діяльності, або в ході спеціальних операцій.

Ліквідація ДРГ противника на державному кордоні та у контрольованих прикордонних районах в зоні відповідальності підрозділів органів охорони може проводитись шляхом дій окремих прикордонних (військових) нарядів або проведенням спеціальної операції. В інтересах протидиверсійної боротьби призначаються такі групи, як: переслідування, розвідувальні, пошукові, заслони, засідки, пости спостереження, розвідувальні дозори і інші.

Для виявлення і знищення противника в зоні відповідальності кожного органу охорони можуть виставлятися військові загородження, вестись розвідка районів ймовірного перебування і напрямів руху ДРГ до об'єктів в тилу, здійснюватися зачистка окремих районів ймовірного укриття ДРГ противника.

Військове загородження призначається для прикриття найбільш ймовірних напрямів руху ДРГ, окремих агентів і заборону їх проникнення в особливо важливі райони оперативного тилу. Воно полягає в виставленні прикордонних нарядів, використанні інженерно-технічних засобів виявлення, загородження для контролю за визначеними рубежами місцевості.

У військове загородження, як правило, призначається від відділення до застави (в окремих випадках до відділу прикордонної служби (далі - ВПС). Прикордонна застава здатна прикрити рубіж протяжністю до 2 км, ВПС – до 6-10 км по фронту і до 1,5-2 км в глибину.

Розвідка районів ймовірного перебування і напрямів руху ДРГ (баз їх ймовірного перебування) зводиться: від організації безперервного спостереження за визначеними районами зі спостережних постів (секретів), виставлених від підрозділів, до періодичних оглядів районів (напрямів) розвідувально-пошуковими групами, і з повітря – екіпажами вертольотів або за допомогою БПЛА.

Зачистка окремих районів полягає в огляді (прочісуванні) підрозділами цих районів з метою виявлення і ліквідування ДРГ противника. Ці дії є профілактичними і проводяться в сполученні з режимними і оперативними заходами.

Особливе значення має періодична зачистка зон, які прилягають до найбільш важливих об'єктів що перебувають в прикордонному контрольованому районі, з метою недопущення ДРГ противника добування відомостей про ці об'єкти і здійснення на них нападу або диверсії. Враховуючи можливості і технічні засоби розвідки, які можуть бути у ДРГ, таку зачистку доцільно проводити з радіусом до 10 км (а іноді й більше) від об'єкту.

При будь-якому способі боротьби з ДРГ противника переслідується головна мета – не допустити впливу противника на об'єкти, що охороняються, здійснення нападу на військовослужбовців, прикордонні наряди, транспортні засоби, колони. Основними способами дій при

ліквідуванні ДРГ є: блокування, пошук (розвідувальний або військовий), переслідування, засідка, оточення, захоплення, наліт, рейдові дії.

Завдання боротьби з ДРГ противника:

- виключення раптовості дій ДРГ в районах службово-бойового (бойового) застосування підрозділів органів Держприкордонслужби, особливо в районах прикордоння;
- встановлення характеру дій, планів і намірів дій ДРГ;
- виявлення бойового складу, положення, стану і можливостей, системи управління та матеріально-технічного забезпечення ДРГ;
- виявлення районів і часу можливого скоєння дій ДРГ противника, їх складу, замислу і характеру дій;
- виявлення ймовірних об'єктів (цілей) для ураження і визначення їх положення (координат);
- викриття характеру і ступеня інженерного обладнання місцевості, системи мінно-вибухових загороджень в районах дій ДРГ противника;
- наведення артилерії для знищення ДРГ противника;
- встановлення морально-психологічного стану ймовірного особового складу ДРГ та настроїв місцевого населення;
- ведення інформаційної роботи, включаючи дезінформацію.

Дезінформація

Розповсюдження інформації, яка вводить противника в оману відносно факту здійснення переміщення прикордонних нарядів, підрозділів, колон, а також ймовірного складу своїх сил і засобів, маршруту руху, час виходу тощо. Велике значення має спосіб доставки дезінформації. Командирам необхідно керуватися принципом *«дезінформуй противника завжди та про все»*.

Особливості виявлення осіб причетних до диверсійної діяльності в прикордонному контрольованому районі

Особовий склад прикордонного підрозділу залученого до виконання службових обов'язків в складі прикордонного наряду КрП та організації служби на блок-посту щодо ідентифікації можливих осіб причетних до участі в складі ДРГ противника застосовуються наступні індикатори:

описи окремих осіб та груп (походження, зовнішність, фізична підготовленість тощо);

документи та ознаки їх підробки (відповідність особі, наявність штампів та віз країн, де ведуться бойові дії тощо);

зовнішній вигляд (наявність ознак використання зброї, спортивна статура, військова виправка, спортивний стиль одягу та взуття з необтяжливим верхнім одягом, невідповідність одягу ситуації тощо);

багаж, речі (документи, прилади, засоби роботи з інформацією, фотографії, підозрілі предмети, незвичні запахи тощо);

маршрут, особливості перетину кордону або переміщень по території України (нелогічність маршруту, незвичний склад групи);

поведінка (незвична поведінка, безпричинна стурбованість, фальшива поведінка, наявність “сигналів”, що свідчать про обман, агресію і готовність до нападу, погана орієнтація у населеному пункті чи іншій місцевості тощо).

Виведення ДРГ в наш тил може здійснюватися:

сушею – шляхом переходу кордону чи лінії фронту;

повітрям – літаками, вертольотами, дельтапланами, іншими засобами;

по воді – з використанням катерів, човнів, легководолазного спорядження та ін.

Пересування ДРГ у тилу України здійснюється потай, переважно вночі або в умовах обмеженої видимості, з обов'язковим дотриманням заходів безпеки та маскування, у тому числі на захопленій техніці. При цьому піший добовий перехід може становити 30 – 50 км. ДРГ здатні перебувати в тилу протягом 30 діб та більше. У районах призначення передбачається діяти поодиночі, парами чи невеликими групами, у своїй діяльності широко застосовують різні способи маскування (від документів прикриття до нашої військової форми чи цивільного одягу).

Важливо: як правило ДРГ під час дій на території противника намагається не залишати видимих слідів свого перебування або якісно їх маскувати. Ймовірність виявлення ДРГ підвищує використання прикордонними нарядами технічних засобів – тепловізорів, засобів оптичного спостереження, сигналізаційних приладів, фотопасток, сигнальних мін, БПЛА з відповідною тепловізійною та оптичною апаратурою.

У разі виявлення ДРГ противника або ознак її перебування в районі виконання завдань склад прикордонного наряду зобов'язаний негайно здійснити доповідь по команді.

РОЗДІЛ 2

ТАКТИКА ДІЙ ДРГ

Диверсійно-розвідувальна група (далі – ДРГ) – підрозділ спеціального призначення, що використовується для розвідки і диверсій у тилу противника у воєнний і передвоєнний час з метою дезорганізації тилкових установ, знищення або тимчасового виведення з ладу найважливіших промислових підприємств, військових об'єктів, транспорту, зв'язку, а також збору інформації про противника. Відноситься до малих підрозділів (малих тактичних груп).

Члени ДРГ проходять спеціальну підготовку з мінно-підривної справи, вогневої, фізичної, психологічної, парашутно-десантної, підводної, альпіністської підготовки, здатні діяти автономно на території противника тривалий час.

У ході виконання поставленого завдання, ДРГ діє приховано, здатна в гранично стислі терміни долати великі відстані. Невелика, як правило, чисельність групи підвищує її скритність, маневреність і мобільність, що ускладнює заходи щодо її пошуку та ліквідації.

У ході бойових дій диверсійна робота, у разі досягнення бажаного результату, здатна заподіяти шкоди противнику не менше, ніж бойові дії частин і з'єднань.

Загальна характеристика оперативної обстановки в районах дії ДРГ:

- відсутність чітко виражених меж поля бою і тилу;
- неясність і суперечливість обстановки;
- прихована і відкрита боротьба ведеться повсякденно і щогодини, її осередки так само раптово з'являються, як і зникають;
- підрозділам протистоїть злісний, небезпечний і підступний противник;
- головне в тактиці дій ДРГ, НЗФ – “удар з-за кута”, тероризм і диверсії, що створює особливу морально-психологічну атмосферу для підрозділів, диктує їм свої правила поведінки;

– у ході бойових дій диверсійна робота, в разі досягнення бажаного результату, здатна заподіяти шкоди, співмірної із бойовими діями лінійних підрозділів і частин.

Тактика дій ДРГ ґрунтується на наступних принципах:

- ймовірний тісний зв'язок з населенням;
- дії переважно дрібними групами;
- висока маневреність та мобільність;
- знання і вміле використання місцевості, влаштування засідок в тактично вигідних місцях;
- активне використання умов обмеженої видимості, особливо - ретельний вибір об'єктів впливу, розробка простих і реальних планів своїх акцій;
- глибока розвідка, що передує діям загонів (навіть не здійснюючи нападів, вони постійно і уважно спостерігають за діями сил оборони);
- скритність і раптовість дій, застосування військової хитрості;
- раптове відкриття вогню з коротких дистанцій, а потім відхід в безпечне місце;
- залишення при відході дрібних засідок і одиночних підгруп, які, використовуючи вузькі і важкопрохідні місця, ведуть вогонь з середніх дистанцій, прикриваючи рух групи і завдаючи шкоди переслідувачам;
- ставка на виснаження сил оборони;
- психологічне забезпечення своєї діяльності;
- організовані охорона і розвідка;
- домагатися успіху в бою навіть з переважаючими силами.

Плануючи свої дії, ДРГ противника керуються такими підходами:

- не вступати у відкритий фронтальний бій, відриватися від сил оборони і займати нові зручні позиції;
- ніколи не перебувати тривалий час у зіткненні з силами оборони, прагнути непомітно відійти і зайняти нову вигідну позицію або сховатися на базах, використовуючи потайні місця (схронах);
- для надання психологічного впливу на сили оборони регулярно здійснювати їх обстріли;

– міномети, СПГ і інше важке озброєння застосовувати при нападі на важливі об'єкти і укріплені позиції сил оборони в розрахунку на те, що на невеликих ділянках концентруються значні сили, яким може бути завдано великої шкоди зосередженим вогнем “кочівних” вогневих засобів;

– при попаданні в район де організовано та проводиться (або можливе проведення контрдиверсійних заходів), здійснюється організований вихід з бою, а саме відхід невеликими групами з виставленням засідок і нанесенням відповідних ударів.

Засідкам (нальотам) з боку ДРГ противника найчастіше піддаються переміщення поодиноких військовослужбовців, легких поодиноких неброньованих автомобілів, що задіють для переміщення особового складу (чергових змін), пости охорони, КПП, блокпости, КРП, комендатури, аеродроми, склади з метою їх захоплення, знищення або здійснення диверсії. Цьому передують ретельна розвідка (дорозвідка) і вміла дезінформація з допомогою місцевого населення, вивчення підступів до об'єкта, системи охорони, зв'язку та загороджень, розташування вогневих засобів, визначення можливостей (складу сил, часу і маршрутів висування) підрозділів (нарядів, патрулів) щодо посилення підрозділів.

Як правило, визначивши об'єкт на який заплановано здійснення диверсії члени ДРГ ретельно планують свої дії шляхом визначення району, розрахунком власних сил і потрібних засобів, визначення основних і запасних маршрутів відходу після виконання завдань. Визначення зон ураження, визначення особливих завдань групам спостереження та у тісній взаємодії з власними артилерійськими підрозділами, які забезпечують як їх прикриття під час відходу, так і знищення груп швидкого реагування та евакуаційного транспорту, що висуваються в район здійснення диверсії.

Розрахунок при проведенні диверсій здійснюється з метою створення сильного психологічного впливу не тільки на особовий склад сил оборони, а й на населення цілих регіонів.

З метою досягнення поставлених завдань російська федерація використовує класичний арсенал методів. Особливу увагу звернути на те що, усі заплановані заходи та дії ДРГ відрізняються раптовістю, зухвалістю, хитрістю, рішучістю і жорстокістю.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ СПОСОБИ ДІЙ З ВИЯВЛЕННЯ ТА БОРОТЬБИ З ДРГ ПРОТИВНИКА

3.1 Спостереження

Спостереження дозволяє встановити:

- сили, склад ДРГ в заданому районі;
- маршрути руху ДРГ, їх ймовірного розташування баз, схронів, шляхи повернення (евакуації) після виконання завдань.
- вивчити характер місцевості в смузі дій на глибину видимості.

Розвідувальні ознаки цілей (об'єктів) ДРГ.

Успіх розвідки шляхом спостереження багато в чому залежить від знання основних розвідувальних ознак, за якими можна виявити ДРГ і визначити характер його дій.

До них належать: характерні обриси; знаходження безпроводних камер спостережень на шляхах руху військовослужбовців, нарядів, поодинокі техніки, колон сил оборони, що розміщені скрито на невеликій віддаленості від об'єктів визначених за критеріями, як важливі з можливістю передачі інформації в онлайн режимі; відблиски від скла; ознаки діяльності та сліди діяльності ДРГ; періодична поява і зникнення в певних місцях людей (машин); рух одиночних людей в один і той же час (або з певною періодичністю); поява нових місцевих предметів (зміна обрисів вже відомих); викинута земля (зазвичай з жовтуватим відтінком) уздовж узбіч (доріг) та недалеко вглиб що дає змогу проводити постійне, цілодобове (скритне) спостереження; нові стежки в нежитловій місцевості; напахчені чепуристі входи в печери, спуски в лощини, яри; залишки: кострища, закопування боєприпасів, гільзи, патрони, бинти і т.д.); мінно-вибухові загородження (міни, розтяжки, лінії управління), погано замасковані міни (пожухла трава, просідання ґрунту); деталі упаковки; видимі ознаки вогню зі стрілецької зброї і мінометів; сліди роботи спостерігачів (снайперів) – льожки; підозрілі звуки тварин та птахів нехарактерних ореолі даного регіону; наявність на маршруті руху пастухів, грибників в районах та місцях що непридатні в даний час, пору і період часу - на усе це слід звертати особливу увагу!!!!

Спостережний пост – це група військовослужбовців, що виконує завдання розвідки спостереженням з замаскованого місця, обладнаного в інженерному відношенні. Спостережний посту призначається сектор (смуга, напрямок, район) або об'єкт спостереження.

Спостережний пост може бути тимчасовим та стаціонарним.

Склад та обов'язки членів спостережного поста.

До складу спостережної поста призначаються від 2 до 6 спостерігачів з числа підготовлених для цього військовослужбовців, один з яких призначається старшим спостережного поста.

Спостерігач зобов'язаний:

- знати розвідувальні та демаскуючі ознаки об'єктів і цілей, готовність членів ДРГ до застосування зброї і бойової техніки, знати різні види тактичних дій;

- знати прилади спостереження і зв'язку, готувати їх до роботи, тримати в справності і вміти користуватися ними;

- знати орієнтири, умовне найменування місцевих предметів і вміти швидко знаходити їх на місцевості;

- вести безперервне спостереження за визначеним сектором, відшукувати об'єкти (цілі), визначати їх місцезнаходження, своєчасно доповідати про результати спостереження особам, яким підпорядкований, і робити записи в журналі спостереження;

- дотримувати на посту строгу дисципліну і виконувати всі вимоги маскування;

- знати сигнали управління та оповіщення.

Місце СП повинно забезпечувати:

- гарний перегляд ділянок місцевості;

- приховані підступи до нього;

- зручність для дій спостерігачів;

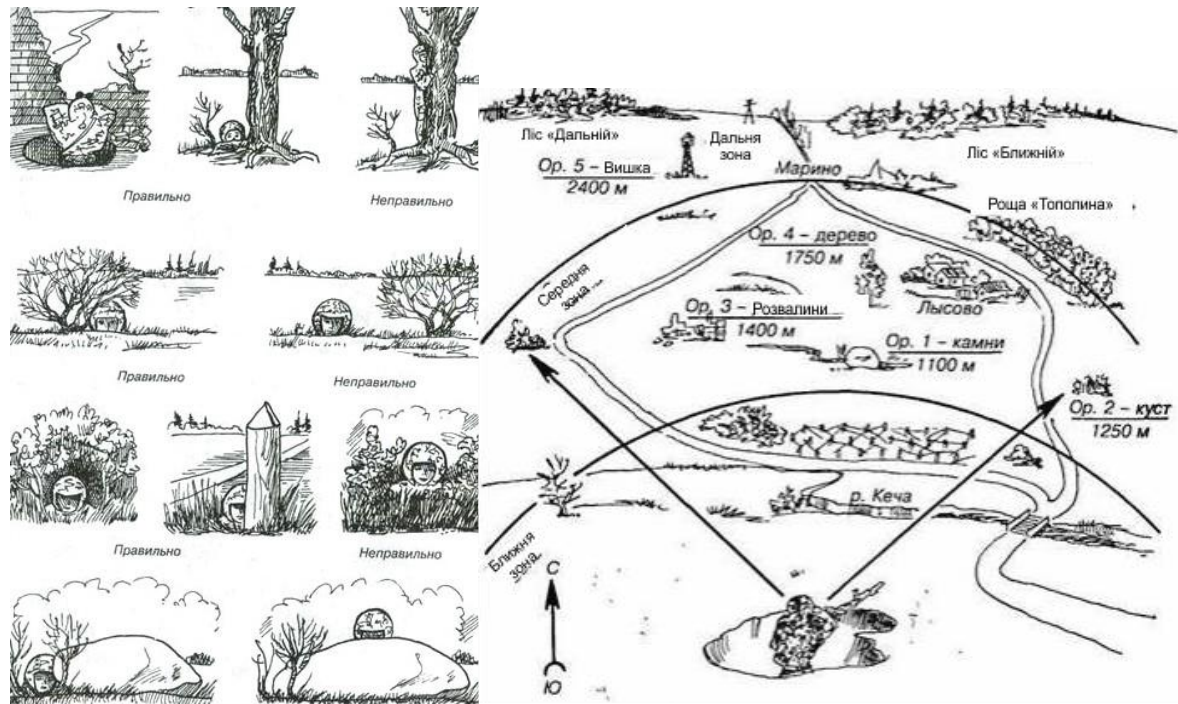
- розташування та розгортання спостережних приладів, засобів зв'язку і другого обладнання;

- маскування поста від спостереження і вогню ДРГ;

– можливість скритного висунення на базу (в район дньовки) та скритого переміщення на пост під час змін (застосування для переміщення змін (військовослужбовців), декількох маршрутів – основного та запасних).

Місце для спостереження обладнується (дообладнується) особовим складом спостережного поста своїми силами. Спостереження при цьому не повинно припинятися ні в якому разі (один зі спостерігачів веде спостереження, інші виконують роботи) Мал. 1.

Пости спостереження є стаціонарними та тимчасовими.

Мал. 1. – Вибір позиції спостереження (праворуч), схема спостереження (ліворуч)

3.2. Організація служби спостережного поста (СП).

Спостережному посту призначається сектор спостереження. При глибині спостереження до 2 км він може бути шириною до 1,5 км, при глибині до 6 км ширина сектора може досягати 4 км. Сектор спостереження звичайно розбивається по глибині на зони: ближню – до 400 м, середню – до 800 м і далеку – на глибину видимості. У секторі спостереження призначаються орієнтири.

При зміні старший спостерігач змінюваного поста зобов'язаний:

- особисто ознайомити старшого спостерігача змінє поста з обстановкою і поставленим завданням;

- показати на місцевості сектор спостереження, орієнтири, місцеві предмети і відстані до них;

- повідомити характерні особливості в поведінці ймовірних членів ДРГ противника, їх інформаторів (спостерігачів).

- особливості організації служби спостереження на даній ділянці.

Зв'язок з спостережним постом організовується розпорядженням і засобами командира підрозділу.

Особливості дії прикордонного наряду на спостережному пості під час виходу на пост:

- за 500-300 метрів до району знаходження СП зміна повинна оглянути територію з метою визначення ймовірного стеження за переміщенням;

- підхід до СП здійснювати скрито, використовуючи маскуючі елементи місцевості, із застосуванням маскувального одягу (гили тощо);

- не використовувати один той же маршрут, намагатись змінювати з метою залишення м'ятої трави, поломаних гілок, залишення слідів, надати можливість природно вирівняти середовище;

- з метою виявлення встановлених розтяжок та інших СВП для знищення особового складу прикордонного наряду при переміщенні на СП, оглядати підступи;

- при русі на стаціонарно облаштовані СП здійснювати інженерне забезпечення маршрутів руху, особливу увагу звертати на забезпечення в інженерному плані фронт поста спостереження, використовуючи при цьому не тільки звичайні засоби інженерного загородження, а й кустарні засоби такі як пусті консервні банки, бутилки, дзвіночки тощо.

Дії особового складу СП під час виявлення ДРГ противника або підозрілих осіб.

- доповісти по засобам зв'язку командира для прийняття рішення;
- продовжити спостереження;
- зробити відповідні записи в журналі ведення спостереження.

Дії особового складу СП під час виявлення противником та вступі у вогневий контакт:

- доповісти по засобам зв'язку командирі для прийняття рішення;
- зробити відповідні записи в журналі ведення спостереження.
- діяти відповідно бойового розрахунку щодо відбиття нападу, до прибуття резерву (групи швидкого реагування);
- у випадку коли сили противника переважають за кількістю на потенціалом, прийняти бій та організовано відійти на завчасно підготовлені позиції, зайняти кругову оборону;
- здійснити відповідні заходи до відбиття нападу до прибуття підкріплення;
- в разі вчасного виявлення ДРГ противника, оцінивши обстановку, здійснити доповідь старшому начальнику з наданням координатів противника для здійснення вогневе ураження за рахунок артилерійських засобів на рішення старшого начальника (з урахуванням безпеки особового складу).

3.3. Дії особового складу час обстрілів.

Дії під час обстрілу.

Прислухайтесь до звуків мін, що летять, навчіться їх розпізнавати.

Під час обстрілу негайно падайте і притискайтеся до землі або займіть укриття (бліндаж, перекриту щілину).

Хай що б трапилося, у жодному випадку не можна підводитися і вставати. Досвід показує, що в більшості випадків особовий склад який встиг сховатись від обстрілу, поранення отримує через власне необережність (цікавість). Не потрібно намагатись втекти із зони обстрілу: міни й осколки швидші. Дочекайтесь, поки не прозвучить 8-10 розривів, почекайте ще хоча б три хвилини, після чого швидко міняти позицію або йти в укриття. Якщо комусь поряд потрібна допомога, надати її після обстрілу й в укритті, інакше допомога, найімовірніше, знадобиться і собі.

Використовувати штучні та природні укриття й складки місцевості. Сховатися в них можна в перервах між серіями пострілів.

Не знімайте бронежилет і шолом. Бронежилети третього або четвертого класу цілком надійно захищають від мінометних осколків.

Дії під час повітряного нальоту.

Під час повітряного нальоту дуже важливо не панікувати.

Перебуваєте на відкритій ділянці, лягти ниць і не дивитись вгору.

Переповзати в укриття, якщо воно поруч. Не бігти — різкий рух обов'язково приверне увагу пілота.

Вертоліт спочатку робить поворот (у разі занадто малої висоти польоту для стрільби — піднімається), потім відкриває вогонь.

Особливу увагу звертати на пару (вертоліт, літак) — ведучий та відомий!!!!

Потрапивши під повітряний наліт на відкритій місцевості:

вести груповий вогонь із усієї наявної зброї й намагатися створити зону загороджувального вогню прямо за курсом вертольоту (літака) перед ним. Намагатися зайняти укриття у вирві від вибуху або за товстим деревом;

не збиватися в юрбу — розосередиться. Якщо доводиться бігти, не бігти прямо за курсом літака, бігти під кутом.

3.4 Дії в розвідувальному дозорі

Розвідувальний дозор силами до застави висилається для розвідки противника та місцевості

Розвідувальний бойовий дозор — один з найважливіших видів розвідувальних нарядів, що висилається від розвідувальних органів та підрозділів Держприкордонслужби для ведення розвідки ймовірних районів можливого перебування ДРГ противника, а також огляду місцевості і безпосередньої охорони в ході виконання службово-бойових (оперативно-службових) завдань і на марші.

Дозор дозволяє:

- вести розвідку різними способами;
- проводити огляд місцевості, пересуваючись в похідному порядку;
- бути в постійній готовності до негайного відбиття нападу;
- виявляти вогневі засоби, засідки і загородження противника;
- розгортатися в бойовий порядок з виділенням групи вогневої підтримки.

Дозори діють вдень або вночі, залежно від обстановки і завдання.

Завдання дозору.

Дозор призначається для вирішення широкого комплексу розвідувальних (бойових) завдань, кожне з яких передбачає проведення розвідувальних дій в тій чи іншій мірі, як то:

- отримання інформації про місцевість, рослинність, гідрографію, ймовірний рух ДРГ (РГ) противника, місцеве населення і т. п.;

– пошук і знищення ДРГ (НЗФ). Ці дії включають висунення на позиції для засідки, зачистки об'єктів, рух по слідах ДРГ (НЗФ), нальоти на тимчасові бази та інші розвідувально-пошукові дії;

– виявлення шляхів і здійснення проникнення або виходу ДРГ з через державний кордон. Незалежно від того, висувається підрозділ в район дій або в район евакуації після виконання завдання, він завжди висилає розвідувальні дозори – гарантію безпеки пересування в районі виконання завдань;

– виявлення настроїв місцевого населення (біженців, мігрантів, вимушених переселенців);

– пошук можливих маршрутів проникнення ДРГ (НЗФ), слідів їх перебування, а також отримання інформації від місцевого населення про можливість проникнення ДРГ (НЗФ) або їх присутності в районі.

Успіх дозору досягається високим рівнем підготовки, узгодженістю дій, ініціативними і рішучими діями кожного військовослужбовця.

Види дозорів:

Піші дозорні – виконують завдання з ведення розвідки і уникають зустрічі з противником. Скрытність дій є найбільш важливою умовою їх успішних дій.

Маючи мінімальну чисельність (2, максимум 3-4 в/сл., один з яких призначається старшим), піші дозорні виконують такі основні завдання:

– безпосередній огляд місцевості і окремих місцевих предметів;

– збір топографічної інформації;

– збір інформації про противника, ймовірність перебування ДРГ в районі виконання завдань, виявлення на маршрутах руху встановлених мін, фугасів (СВП), пасток та інших об'єктів спрямованих на виявлення переміщення свої сил, можливих дій (маркерів) направлених на знищення (проведення диверсійно-розвідувальної діяльності) підрозділів сил оборони;

– вивчення маршрутів і особливостей дій противника;

– ведення розвідки спостереженням і підслуховуванням на можливих шляхах руху ДРГ і поблизу його ймовірних місць базування;

– розвідка маршрутів для своїх військ.

Розвідувальний дозор – веде розвідку на вказаному напрямку або об'єкті. Він призначається зі складу розвідувального відділення (застави),

включає до 10-12 осіб. Може діяти на глибину до 30 км. Основними його завданнями є:

- збір топографічної інформації;
- збір інформації про противника;
- вивчення маршрутів і особливостей дій противника;
- ведення розвідки спостереженням і підслуховуванням на шляхах руху противника і поблизу його ймовірного облаштування баз;
- розвідка маршрутів для своїх підрозділів;
- ведення обмежених рейдових дій, таких як дії на дорогах районі виконання бойових завдань в автономному виконанні завдань до 5 діб.

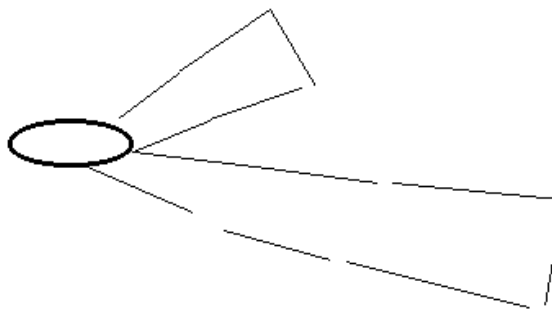
Рейдовий (розвідувально-штурмовий) дозор – у більшості випадків призначається у складі штатної розвідувальної застави (відділення) із засобами посилення. Виконує спеціальні завдання в прикордонні, щодо пошуку та знищення ДРГ противника і має чисельність, достатню для ведення бою.

Основними завданнями є:

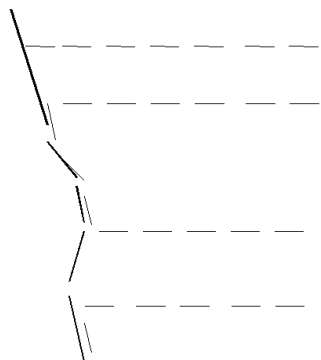
- пошук та знищення ДРГ противника в районі виконання завдань;
- введення противника в оману щодо справжніх намірів керівництва;
- проведення нальотів на ДРГ противника, місця їх баз (дньовок);
- захоплення полонених;
- організація засідок на шляхах ймовірного руху ДРГ.

Існують 4 основних способи патрулювання (пошукових дій):

а) спосіб “Вентилятор”. Цей спосіб дуже зручний у випадку, коли Ви шукаєте специфічні ознаки перебування в районі ДРГ (НЗФ) або, коли пошукові дії ведуться на місцевості, порослій щільними заростями чагарнику. Пошук ведеться від єдиного центру по розбіжним напрямкам з поверненням до цього центру.

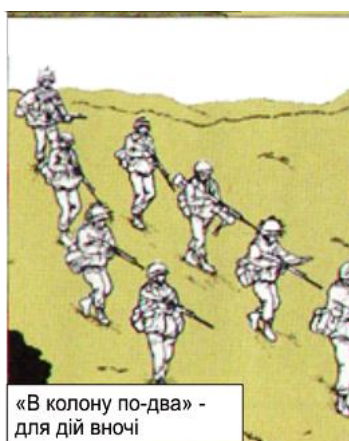

б) *лінійне прочісування*. При використанні цього способу підрозділ починає діяти від дороги, річки чи іншого лінійного місцевого предмета. Він дозволяє виявити рух ДРГ (НЗФ) або стежки, які використовуються ним для пересування.

в) *патрулювання вздовж річки*. При використанні цього способу патруль рухається вздовж річки або струмка. При залишенні бази патруль рухається по одному березі, при поверненні на базу – по іншому. Таким чином можна виявити місця, де ДРГ противника бере воду. Після цього, рухаючись по слідах, можна виявити район розташування ДРГ.

г) *пошук в районі*. Це спосіб патрулювання, який найбільш часто використовується розвідувально-пошуковими групами спорядженими від прикордонних підрозділів при веденні дій. Група має певний район дій, який повинен бути добре вивчений як командиром (начальником), так і всіма бійцями. У межах цього району визначаються зони або ділянки особливої уваги, в яких найбільш ймовірно розташування базового табору противника. Отже, командир групи повинен планувати маршрут руху таким чином, щоб він проходив через ці зони або ділянки.

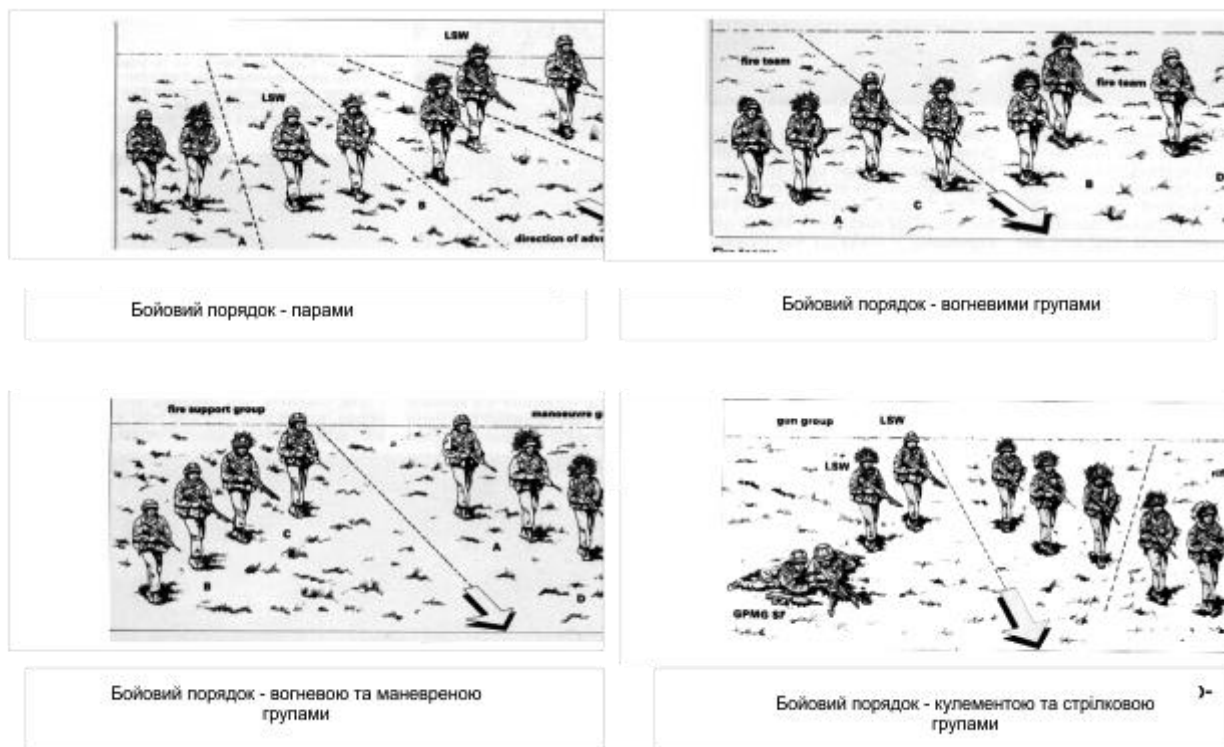
«В колону по-два» - для дій вночі

«В колону по-одному» - для дій на закритій місцевості

«Алмаз» - для дій на пересіченій відкритій або напівзакритій місцевості

Мал. 3.2 – Варіанти бойових порядків при діях у дозорі

Категорично забороняється під час виконання службово-бойових (оперативно-службових) завдань на прикордонні, під час здійснення руху на зміну постів, патрулюванні, іншому переміщенні сил і засобів поблизу кордону з противником на відстані до 10 км самотійно переміщення: невеликих груп або поодиноких військовослужбовців, автомобільної техніки, постійне переміщення техніки в один і той же час, з дотриманням сталого інтервалу між переміщенням (патрулюванням), вихід з несправними радіотехнічними засобами, здійснення лишніх переговорів по засобам зв'язку, розкриття маршрутів руху та часу здійснення переміщення особам в незалежності від того являються вони військовослужбовцями підрозділу сил оборони чи ні інформацію щодо можливого напрямку руху в певному напрямку якщо дані особи не приймають безпосередню участь у здійсненні переміщення, або забезпечені даного переміщення.

3.5 Тактика антизасадних дій

При відкритті вогню противником із засідки всьому особовому складу необхідно негайно відкрити вогонь з усіх видів зброї по ймовірних місцях

розташування вогневих засобів, спостерігачів противника. Вогонь вести трасуючими патронами. Перша стрічка кулемета (магазин автомата) відстрілюється довгими чергами.

Необхідно створити так званий “вогневий їжак” і тиснути противника вогнем!

Командир підрозділу повинен негайно доповісти командуванню про попадання в засідку по особистій радіостанції, а навідник (водій, водій-механік), дублюючи командира, повинен одночасно повідомити про попадання в засідку по бортовій радіостанції встановленим коротким сигналом, вказавши місце бойового зіткнення. Дані дії дозволять командуванню негайно прийти на виручку.

Рис. 3.5 – Послідовність відходу групи з-під вогню противника (варіант)

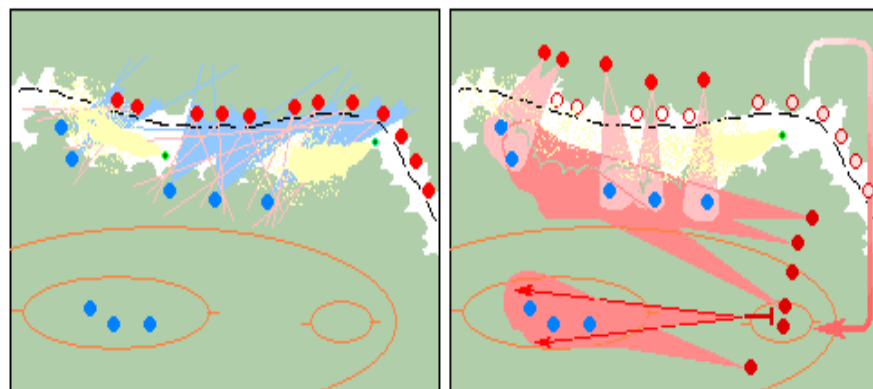

Рис. 3.6 – Обхід засідки противника частиною сил групи з флангу (у пішому порядку)

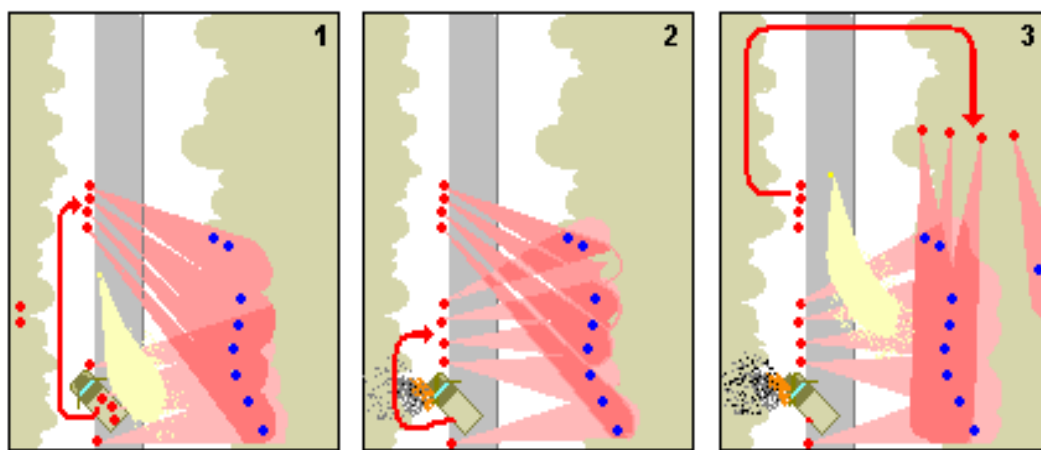

Рис. 3.7 – Обхід засідки противника частиною сил групи з флангу (при русі на автомобілі)

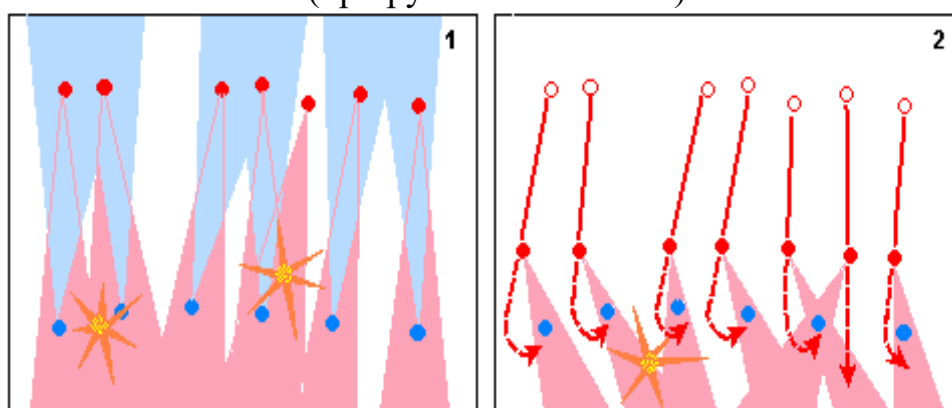

Рис. 3.8 – Фронтальна атака засідки противника

Бойова практика показує, що ведення одних тільки оборонних дій призводить до набагато більших втрат, ніж при діях наступально-агресивних. Якщо не атакувати противника, що стріляє з засідки, а залишатися на місці, то це може призвести до повного знищення особового складу підрозділу, вціліють лише небагато, та й то випадково.

При агресивній атаці “знизу-вгору” ДРГ, відчувши тренованого і вмілого противника, воліють не випробувати долю і відходять з позицій.

У випадку, якщо техніка не має значних пошкоджень, а особовий склад з “броні” не втрачений, збільшити швидкість, вийти з-під вогню, викликати вогонь артилерії (провести наведення авіації) для вогневого ураження противника і ймовірних шляхів його відходу. У разі підриву (пошкодження) техніки або втрати особового складу з “броні” – організувати оборону, прикритися димами, забезпечити винесення поранених з-під вогню

Виконав

полковник Анатолій ДОРОШЕЦЬ

6575

22

противника, довести обстановку до вищого командування і викликати підтримку з боку головних сил з одночасним веденням інтенсивного вогню по ймовірним місцям розташування вогневих засобів противника.

Спішування і подальше за ним оборонне розгортання необхідно здійснювати швидко, незважаючи на втрати та інші обставини. Позиції за укриттями треба намагатися зайняти з того боку дороги, звідки стріляє противник, з метою створення можливості для подальших агресивно наступальних дій.

Порядок дій: 1) відкрити борти машини (2 сек); 2) скинути мішки з піском і одночасно покинути машину (2-3 сек); 3) кулеметник під прикриттям мішків з піском відкриває вогонь (2 сек); 4) через 2 сек. відкриває вогонь стрілок з-під заднього колеса; 5) тим, що покинули машину добігти до укриття (4 сек з моменту спішування); 5) знайти ціль і відкрити вогонь (3 сек).

Разом, з моменту зупинки машини через 6 сек відкриває вогонь кулеметник, а загальне вогневий організований опір починається не пізніше 15 сек з початку обстрілу противником.

Виграш часу досягається:

Своєчасним і одночасним відкриттям вогню з усіх видів зброї всім особовим складом з броні, трасуючими патронами, так як в русі на техніці це дозволяє:

- швидко підвести “трасу” до ймовірних місць розташування вогневих позицій противника, його спостерігачів;
- чинити на нього психологічний тиск (в бою людина “боїться не того, що свиснуло, а того, що летить”);
- надає психологічно мобілізуючий вплив на особовий склад (ясно видно результат – ступінь накриття вогнем ймовірних місць розташування противника дозволяє придушити його вогневий напад).

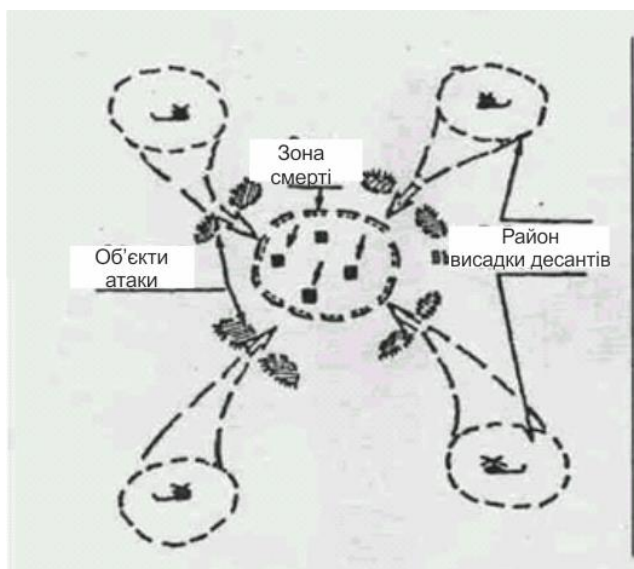
3.6. Дії з ліквідації ДРГ

Найкращою формою бойових дій проти ДРГ з метою їх знищення вважається двостороннє охоплення з подальшим оточенням всього угруповання.

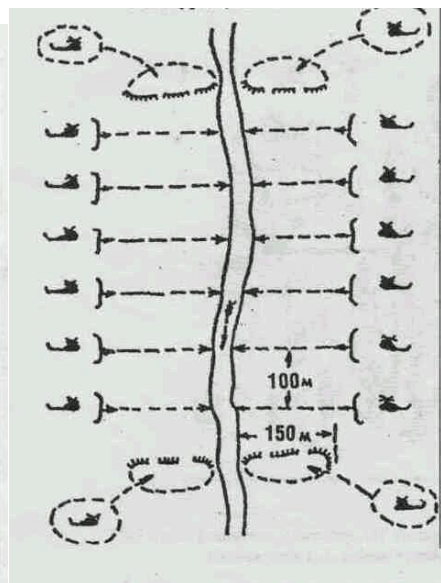
Маневр “Кігті”, проводиться також у районі водної перешкоди. Сили, що беруть участь в операції, діляться на дві частини, які одночасно займають позиції в 200-250 м від берегів і, розвернувшись по фронту, за єдиним сигналом наступають у бік водної перешкоди, прагнучи відтіснити до неї ДРГ і знищити, щоб ДРГ не могли відходити до флангів, на цих напрямках заздалегідь організовуються засідки.

Маневр “Кільце”, здійснюється, як правило, тоді, коли точно відомий район розташування ДРГ. Сутність його полягає в одночасному виході декількох груп по периметру на підступах до району знаходження ДРГ, НЗФ і одночасній атаці цього району з метою оточення ДРГ, змусити їх зосередитися на невеликій площі (“зоні ураження, kill zone”). По завершенні оточення планується нанесення масованих вогневих ударів по цій зоні і атака з метою повного знищення оточених;

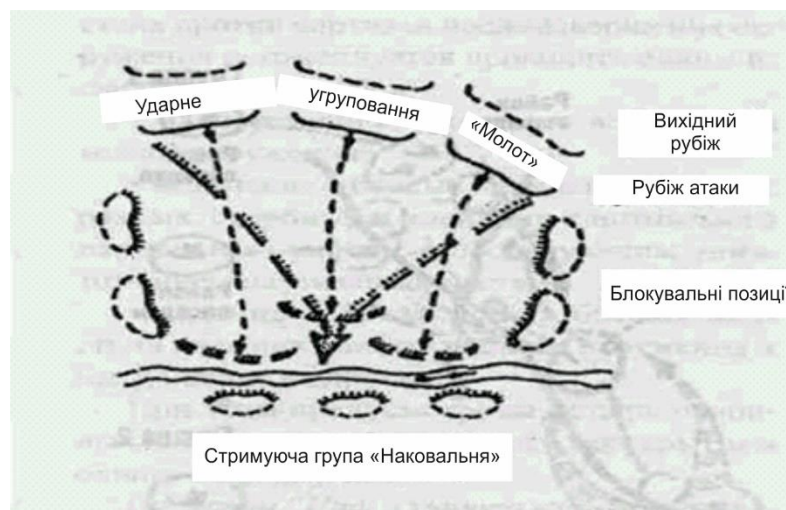
Маневр “Молот та ковадло”, здійснюється також двома групами, частіше всього поблизу водних перешкод. Сутність цього маневру полягає в нанесенні удару основними силами (“Молот”) з метою примусити НЗФ відходити до водної перешкоди, на протилежному березі якої зосереджується стримуюча група (“Ковадло”). Далі спільними зусиллями обох груп здійснюється знищення ДРГ (попередньо здійснивши їх оточення).

а)

б)

в)

Рис. 3.10 – а) Маневри “Кільце” (вверху лівопуч), б) “Кігті” (вверху праворуч), в) “Молот та наковальня” (знизу).

Типові бойові порядки які застосовуються під час проведення контр-диверсійних дій по знищенню ДРГ противника у визначеному районі. Бойовий порядок та спосіб дій підрозділу залежать від сили і характеру дій ДРГ та умов місцевості.

Залежно від складу прикордонного підрозділу та обстановки можуть призначатися:

- група (підгрупа) нападу;
- група (підгрупа) захоплення;
- група (підгрупа) знищення (виведення з ладу);
- група (підгрупа) вогневого забезпечення;
- підгрупа спотерігачі;
- тилова група (підгрупа).

Завдання груп (підгруп):

Група (підгрупа) нападу призначена для знищення ДРГ (РГ) противника з розрахунку один-два розвідника на кожного бойовика.

Група (підгрупа) захоплення призначена для нападу на противника (ДРГ) з метою захоплення полонених, документів, зразків озброєння і бойової техніки.

Кількість військовослужбовців в групі (підгрупі) захоплення залежить від завдань, сил і засобів що є на озброєнні в ДРГ противника і зазвичай

складає не менше ніж половини всього складу підрозділу (розвідувального органу).

Група (підгрупа) знищення (мінування) виконує завдання мінування шляху ймовірного руху ДРГ, шляхом підриву, підпалу чи іншими способами, а при відході групи – мінування шляхів відходу групи. Група (підгрупа) комплектується військовослужбовцями штатних або позаштатних інженерно-саперних відділень (спеціально навченими розвідниками). До складу групи (підгрупи) можуть, при необхідності, включатися вогнеметники.

Група (підгрупа) вогневого забезпечення прикриває дії групи (підгрупи) нападу в момент нападу і при відході. Залежно від характеристик місцевості, вона може розташовуватися в одному або декількох місцях на напрямках, звідки найбільш вірогідна поява резерву (головного або тилового дозору) в момент нападу.

Перед здійсненням засідки необхідно встановити:

- маршрут ймовірного руху ДРГ противника;
- склад, озброєння та характер дій ДРГ;
- скритні підступи і напрям (місце), що забезпечує найбільшу раптовість нападу;
- наявність перешкод і загороджень;
- напрям (район), звідки ДРГ можуть надати допомогу в момент нападу на нього і при відході підрозділів, якими силами і засобами;
- шляхи відходу підрозділів після виконання завдання.

Спостереженням призначаються, для ведення спостереження на напрямках ймовірного виявлення ДРГ, та (або) вчасного подання сигналу щодо знаходження в районі облаштування засідки свої (дружніх) сил, цивільних осіб (транспорту) що за своїми явними ознаками не вказує наприналежність до ДРГ противника. Кожному з них призначається певний сектор спостереження або ставиться конкретна задача.

Спосіб дій при визначається обстановкою, характером дій противника і умовами місцевості. Способами дій можуть бути: раптовий безшумний напад у пішому порядку; напад після вогневого придушення, що здійснюється у пішому порядку.

Раптовий безшумний напад в пішому порядку відбувається зазвичай на малочисельні групи ДРГ, на закритій місцевості і в інших умовах, коли забезпечується раптовість дій.

Група (підгрупа) вогневого забезпечення, перебуваючи на вогневих позиціях, перешкоджає відходу ДРГ.

Основним елементом знищення ДРГ противника є створення системи вогню, яка включає:

зону суцільного багат шарового вогню зі всіх видів зброї – зону ураження;

сектори і ділянки зосередженого вогню групи прикриття флангів і тилу засади;

підготовлений маневр вогнем в цілях його зосередження в короткі терміни на будь-якому загрозливому напрямі або ділянці;

ділянки загороджувального, зосередженого вогню і вогні по окремих цілях підтримуючих мінометів і артилерії.

При організації системи вогню в засаді вказується кожній групі (розрахунку-трійці, парі) і окремим вогневим засобам:

місце у бойовому порядку (рис. 59) і ступінь обладнання вогневих позицій;

основний і додатковий сектори стрільби;

зону ураження противника – основна ділянка зосередженого вогню;

додаткові ділянки зосередженого вогню;

небезпечні напрямки ведення вогню;

сигнали відкриття, припинення і перенесення вогню;

запасні вогневі позиції і ступінь їх обладнання.

У разі раптової зустрічі з противником, підрозділ вогнем з усіх видів зброї завдає йому поразки і, використовуючи розгубленість противника, сміливо нападає на нього, захоплює полонених, документи та зразки озброєння та знищує його.

Пошук ДРГ в будівлях та спорудах.

У ході проведення огляду необхідно провести наступні заходи:

– встановити блокування району проведення огляду;

– розгорнути вогневі засоби групи вогневого забезпечення;

- встановити основні сигнали управління і взаємодії;
- визначити місце розташування командного пункту та заступників;
- визначити порядок взаємодії з іншими підрозділами і можливість отримання допомоги;
- встановити порядок дій при огляді, порядок доповідей, розміщення вилученого майна, зброї і затриманих;
- встановити порядок взаємодії з місцевими органами влади.

Залежно від обстановки, поставленого завдання і розмірів об'єкта, що оглядається огляд може проводитися методом наповнення, коли об'єкт (об'єкти) оглядаються одночасно або послідовно, коли групи огляду, рухаючись від одного з країв об'єкта оглядають об'єкти (частини об'єкта) по черзі.

Особливу увагу звертають на окремі будівлі, канали і чагарники на околиці, вікна високих будівель, горища та дахи.

У сільській місцевості рухаються по городах і садах, дворах.

Не треба рухатися впритул до споруд і по ділянках, що проглядаються.

Вулицями дозорні рухаються по протилежних сторонах, ведучи спостереження (а при необхідності і вогонь) хрест-на-хрест.

Перехрестя проходять після сигналу “протилежного” дозорного. Бажано пересування стрибками від однієї будівлі (укриття) до іншого. У кожному будівлю (двір) входять, чекаючи опору.

Рух по вулиці. При огляді (зачистці, перевірці паспортного режиму) житлові приміщення в НП сільського типу можна перевіряти «потоким методом», тобто, з виділенням постійних груп із заздалегідь визначеними функціями.

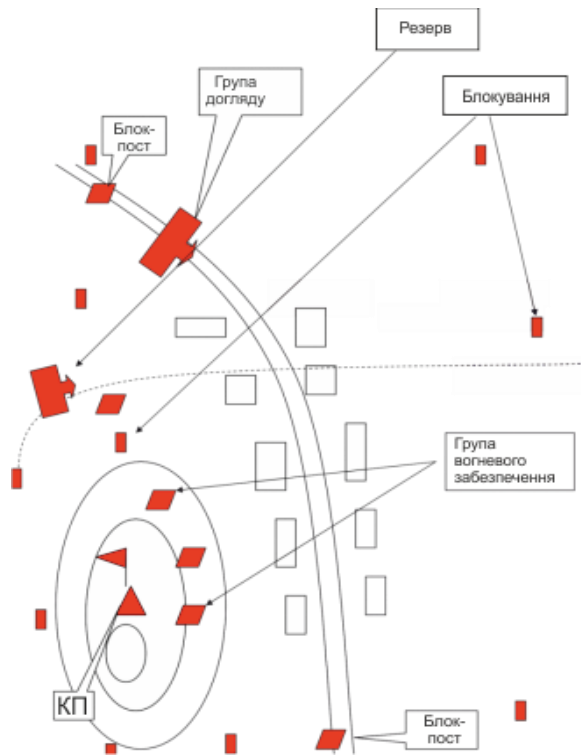

Рис. 3.12 – Приблизний план розміщення підрозділів при проведенні послідовного огляду населеного пункту

3.7 Тактика взаємодії з артилерійськими підрозділами при ліквідації ДРГ

Основні способи виклику вогню артилерії: вказівкою прямокутних координат; вказівкою полярних координат; від орієнтира.

Коригування вогню артилерії здійснюється по спостереженню знаків розривів.

Порядок дій командира розвідувального органу (підрозділу) при **ціль вказуванні артилерії по прямокутним і полярним координатам:** зорієнтуватися на місцевості; визначити координати точки стояння по карті; передати свої координати на КП артилерії; окомірно або по приладах визначити полярні координати цілі (противника); нанести ціль на карту; визначити прямокутні координати цілі (противника); передати координати цілі на КП артилерії; передати характеристики цілі та її приблизні розміри по фронту і в глибину.

Примітка: у тому випадку, якщо в даному районі знаходиться пристріляна ціль чи ясно видимий на місцевості і карті орієнтир (тригопункт,

висота з відміткою, окремо розташована будівля), можна дати артилерії спрощена цілевказівка від орієнтиру.

Порядок дій командира розвідувального органу (підрозділу) при *цілевказівці артилерії від орієнтиру*: а) зорієнтуватися на місцевості; б) найти на місцевості і карті ясно видимий орієнтир; в) визначити координати орієнтира по карті; г) передати координати орієнтиру на КП артилерії; д) передати зразкові координати цілі від орієнтиру по сторонах світу; е) передати характеристики мети та її приблизні розміри по фронту і в глибину.

Примітка: у разі наявності раніше пристріляної цілі, її використовують замість орієнтира (в артилерії є таке поняття).

При виклику вогню артилерії завжди потрібно пам'ятати, що безпечними відстанями (від своїх військ до місця розривів) при застосуванні ствольної артилерії малих і середніх калібрів є:

Для реактивної артилерії ці відстані потрібно збільшувати як мінімум в 1,5-2 рази.

3.8. Типова робота командира відділення (групи) після отримання бойового завдання

а) З'ясування (усвідомлення) завдання:

відомості про противника,

склад і засоби посилення;

час, місце або район дій;

мета засідки і порядок дій після виконання завдання.

Крім того командир відділення (групи) може бути вказано порядок підготовки до дій.

б) Доведення заходів, які необхідно провести негайно.

в) Проведення розрахунку часу:

час отримання бойового завдання;

час готовності до виконання завдання;

час доповіді старшому командирі.

г) Орієнтування підлеглих щодо отриманого завдання і віддав вказівки з підготовки до майбутніх дій.

д) Проведення оцінки обстановки:

оцінив противника;

(характер об'єкта, розташування противника і його вогневих засобів, систему вогню, у тому числі і протитанкового, можливість ведення флангового вогню);

оцінив свої війська;

(склад, стан, положення, характер дій штатних, підрозділів і сусідів та умови взаємодії з ними; забезпеченість запасами матеріальних засобів; морально-психологічний стан особового складу);

оцінив місцевості;

оцінив стан погоди, пору року, час;

оцінив інші фактори, які впливають на виконання бойового завдання.

е) Віддача бойового наказу в якому вказується:

у першому пункті – відомості про противника;

у другому пункті – завдання застави, місця розташування і завдання підгруп (бійцям, відділень (групам), ББМ (БТР)) і спостерігачів;

у третьому пункті (після слова «наказую») – завдання особовому складу;

у четвертому пункті – порядок відкриття вогню, порядок дій при захопленні полонених і після виконання завдання, сигнали оповіщення, управління, взаємодії і порядок дій за ними;

у п'ятому пункті – час готовності до дій і заступника.

Крім того, може бути вказано порядок евакуації поранених і убитих, доставки полонених, захоплених документів або зразків озброєння і бойової техніки, а при необхідності – де і які улаштувати загорождення.

ж) Командир відділення (групи) організує взаємодію:

з сусідами і засобами, що діють на напрямку дій відділення, часом і завданням, що вирішується.

и) Командир відділення (групи) організовує управління.

к) Командир відділення (групи) організував проведення заходів морально-психологічного забезпечення:

короткі висновки з тактичної, морально-психологічної й інформаційної обстановки; особливості майбутніх бойових дій;

мету і завдання МПЗ, основні заходи за його видами; порядок і терміни інформування про морально-психологічну й інформаційну обстановку, морально-психологічний стан особового складу.

л) Командир відділення (групи) перевіряє готовність підлеглих до виконання бойового завдання.

м) Командир відділення (групи) у встановлений час доповів по команді про готовність відділення до проведення засідки.

1.3.2. Дії особового складу

Командир відділення (групи) ставить завдання підлеглому особовому складу на:

Отримання екіпірування, якого не вистачає, підгонку під себе;

отримання боєприпасів та інші матеріальних засобів;

проведення контрольного огляду техніки.

**Директор Департаменту охорони державного кордону
генерал-майор**

Леонід БАРАН